

**O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI OLIY TA’LIM, FAN
VA INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI**

URGANCH DAVLAT UNIVERSITETI

ILM SARCHASHMALARI

Jurnal O‘zbekiston Respublikasi Oliy ta’lim, fan va innovatsiyalar vazirligi huzuridagi Oliy attestatsiya komissiyasining FILOLOGIYA, FALSAFA, FIZIKA-MATEMATIKA hamda PEDAGOGIKA fanlari bo‘yicha doktorlik dissertatsiyalari asosiy ilmiy natijalarini chop etish tavsiya etilgan ilmiy nashrdir.

1-son (yanvar 2025)

**Ilmiy-nazariy, metodik jurnal
2001-yildan nashr qilina boshlagan**

Urganch – 2025

monidan olib boriladigan ushbu tadbirlar o'quvchilarga tilni faol o'zlashtirish va qayta ishlashga imkon beradi .

Xulosa va takliflar. Xullas, til – belgilar tizimiga asoslangan muloqot shakli. Ammo tilni tushunarli qiladigan omil bu tildan ma'lum bir jamiyatda qabul qilingan me'yorlarga asosan muloqotga kirisha olish qobiliyatini egallashdir. Ingliz tili chet tili hisoblanadigan O'zbekiston sharoitida o'quvchilar bu tilning lingvistik, madaniy va tarixiy kelib chiqishi bo'yicha tajribaga ega emaslar. Bundan tashqari, ular ingliz tilini faqatgina o'quv xonalarida qo'llash bilan cheklanadilar. Shuningdek, o'quvchilarning ingliz tilidagi mavjud bilimlari va darsda o'zlashtirilgan yangi bilimlar o'rtasida aloqadorlik, ko'pincha, uzilib qolgan. Talabalarining til haqidagi bilimlarini shakllantirishdagi to'siqlarni yumshatishga til ta'limiga kognitiv yondashuv orqali erishish mumkin.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

- (1). <https://kun.uz/news/2024/11/13>
- (2). Kenneth R.Rose, Gabriele K. Pragmatics in language teaching. Cambridge, Cambridge University Press, 2001, p. 18.
- (3). Петровская Л.А. Теоретические и методологические проблемы социально-психологического тренинга. М., МГУ, 1982, с. 128.
- (4). Сафаров Ш. Когнитив тилшунослик. Ж., “Сангзор”, 2006, 92-бет.
- (5). Safarov Shaxriyor. Til nazariyasi va lingvometodologiyasi. Monografiya, T., “BAYOZ”, 2015, 216-bet.
- (6). Boers F., Lindstromberg S. Cognitive linguistic approaches to teaching vocabulary and phraseology. Berlin, Mounon de Gruyter, 2008, p. 25.
- (7). Kasper Gabriele. Pragmatik transfer. Second Language Research, Volume 8(3), 2001, p. 207.
- (9). Krashen S.D. Second Language Acquisition and Second Language Learning. Oxford: Pergamon, 1981, p. 18.

Begimova Gulshoda Jahon qizi (Qarshi Muhandislik-iqtisodiyot instituti “Xorijiy tillar” kafedrasida assistenti; e-mail: begimovagulshoda84@gmail.com; UO'K 8.81.81-13.81'23)

INGLIZ TILINI O'QITISHDA MEXATRONIKA YO'NALISHI TALABALARINING PRODUKTIV KO'NIKMALARINI INTERFAOL-AXBOROT MUHITIDA TAKOMILLASHTIRISH SHARTLARI

***Annotatsiya.** Ingliz tilini mexatronika yo'nalishi talabarlari uchun o'qitishda produktiv ko'nikmalarini takomillashtirishda interfaol-axborot muhitidan foydalanish zamonaviy ta'lim jarayonining asosiy talabalaridan biridir. Bu yo'nalishda talabalar nafaqat tilni bilishlari, balki o'z sohalari bilan bog'liq texnik atamalar va tushunchalarni ingliz tilida aniq va to'g'ri ifodalashni o'rganishlari kerak.*

***Kalit so'zlar:** mexatronika, produktiv ko'nikma, interfaol metod, integratsiya, motivatsion yondashuv.*

Бегимова Гулшода Жахон кызы (Каршинский Инженерно-экономический институт, ассистент кафедры иностранных языков; e-mail: begimovagulshoda84@gmail.com)

УСЛОВИЯ СОВЕРШЕНСТВОВАНИЯ ПРОДУКТИВНЫХ НАВЫКОВ СТУДЕНТОВ ПО МЕХАТРОНИКЕ В ИНТЕРАКТИВНО-ИНФОРМАЦИОННОЙ СРЕДЕ ПРИ ОБУЧЕНИИ АНГЛИЙСКОМУ ЯЗЫКУ

***Аннотация.** Использование интерактивно-информационной среды в обучении английскому языку студентов по направлению «мехатроника» является одним из ключевых требований современного образовательного процесса. В этом направлении студенты должны не только овладеть языком, но и научиться точно и правильно выражать технические термины и понятия, связанные с их профессиональной областью, на английском языке.*

***Ключевые слова:** мехатроника, продуктивные навыки, интерактивный метод, интеграция, мотивационный подход.*

Begimova Gulshoda Jahon qizi (Karshi Engineering-Economics Institute Assistant at the Department of Foreign Languages; e-mail: begimovagulshoda84@gmail.com)

CONDITIONS FOR IMPROVING THE PRODUCTIVE SKILLS OF MECHATRONICS STUDENTS IN AN INTERACTIVE-INFORMATION ENVIRONMENT IN TEACHING ENGLISH

***Annotation.** The use of an interactive information environment to enhance productive skills in teaching English to students of mechatronics is one of the main requirements of the modern educational*

process. In this field, students need to not only know the language but also learn to accurately and correctly express technical terms and concepts related to their specialty in English.

Keywords: *mechatronics, productive skills, interactive method, integration, motivational approach.*

Kirish. Muhandislikning zamonaviy dunyo qurilishida katta ta'sir ko'rsatayotgan sohalaridan biri bu, albatta, "Mexatronika muhandis"ligidir. Mexatronikaga ko'plab ta'riflar mavjud bo'lib, ularning askariyati mexanika, elektronika va kompyuter texnologiyalarining integratsiyasini tushuntiradi. Mexatronika muhandisi – mexatronik tizimlarni ishlab chiqish va boshqarish qobiliyatiga ega bo'lgan, mamlakat sanoatini rivojlantirish orqali dunyo standartlariga mos ishlab chiqarish darajasiga erishishga hissa qo'shadigan mutaxassisdir.

Qanday qilib mexatronika muhandisi uchun sanoat rivojlanishining ortib borayotgan talablari va mutaxassis uchun zarur bo'lgan ko'nikmalarni qondiradigan mexanik va elektron muhandislik, kompyuter va avtomatik boshqaruv bilimlarining muvozanatini yaratish mumkin? Ushbu maqolada ushbu va boshqa savollarga javoblar taqdim etilgan.

Tadqiqot metodologiyasi. Mamlakatimizda ko'zga ko'ringan yetuk olimlardan O'.Hoshimov, I. Yoqubov, J.J.Jalolov, I.M.Tuxtasinov, J.F.Yo'ldoshev va boshqa olimlarning xorijiy tillarni o'qitish bo'yicha ilmiy ishlari mavjud. Nofilologik oliy ta'lim muassasalari talabalarini chet tiliga o'qitish metodikasi va produktiv ko'nikmalarni rivojlantirish masalalari bilan bog'liq bir qator tadqiqotlar ham o'rganildi [1; 320-b.]. Jumladan, B.Xoliyorov, F.M.Rashidova, B.G.Kulmatov, F.Sh.Alimov, S.Nazarova, D.M.Isroilova ishlarida ushbu masalalar ilmiy-nazariy jihatdan tadqiq etilgan [2;21–22-b.]. Oliy o'quv yurtlarining mexatronika yo'nalishlari talabalarida produktiv ko'nikmalarni rivojlantirish, nofilologik oliy ta'limi paradigmalarining o'zgarishi va pedagogikada shaxsga yo'naltirilgan ta'limga o'tish, har bir talabaning intellektual qobiliyatini hisobga olish hamda interfaol vositalar orqali produktiv ko'nikmalarni rivojlantirish zarurati tadqiqotimiz mavzusini belgilab berdi. Interfaol-axborot muhitida o'qitish, asosan, talabalar va o'qituvchi o'rtasidagi muloqotga asoslanadi. Bunda quyidagi interfaol texnologiyalar qo'llaniladi:

1. Onlayn platformalar: Zoom, Google Classroom, Moodle va boshqa o'quv platformalari orqali talabalar ma'ruza va amaliy mashg'ulotlarni o'tkazishlari, o'zaro va o'qituvchi bilan savol-javob qilishlari mumkin.

2. Simulyatsiyalar va virtual laboratoriyalar: mexatronika yo'nalishidagi texnik bilimlarni o'zlashtirish uchun talabalarga maxsus virtual laboratoriyalar va simulatsiyalar taqdim etiladi. Bu usullar talabalarga real texnik holatlarni ingliz tilida tushuntirish va ularga yechim topishga yordam beradi.

3. Veb-resurslar va multimedia vositalari: texnik lug'atlar, audio va video materiallar, texnik maqolalar va hisobotlar orqali o'quv jarayoni interfaol tarzda tashkil etiladi. Bu o'quv resurslari til ko'nikmalarini mustahkamlashda muhim ahamiyatga ega [3;309-b.].

Produktiv ko'nikmalar (gapirish va yozish) interfaol o'quv muhitida quyidagi usullar orqali rivojlantirilishi mumkin:

– yozma ko'nikmalar: texnik ingliz tilida qisqa texnik eslatmalar, hisobotlar yoki prezentatsiyalar tayyorlash orqali. Bunda talabalar o'z g'oyalari aniq va to'g'ri ifodalashga o'rganadilar;

– og'zaki ko'nikmalar: texnik prezentatsiyalar qilish, loyiha himoyalash va guruhli muhokamalar orqali talabalar o'z fikrlarini erkin ifodalash imkoniyatiga ega bo'ladilar;

– vaziyatli topshiriqlar va rolli o'yinlar: talabalarga texnik masalalarni ingliz tilida muhokama qilish va ularga yechim topishga qaratilgan rolli o'yinlar va topshiriqlar beriladi. Bu talabalar uchun shaxsiy hamda kasbiy vaziyatlarda tilni qo'llash ko'nikmasini rivojlantiradi.

Muhokama. Mutaxassislar tanlagan soha yo'nalishlaridan kelib chiqqan holda, ingliz tili o'qitish jarayonida kerakli interfaol texnologiyalarni qo'llash bo'lajak kadrlarni til o'rganish imkoniyatlarini yanada oshiradi. Bunda muqobilik usullaridan ham foydalanish mumkin ekanligini ko'rishimiz mumkin. Ya'ni boshqa davlatlarning ta'lim tizimidagi muqobil uslublar, masalan, CLIL (Content and Language Integrated Learning – Mazmun va tilni integratsiyalashgan o'qitish) uslubini qabul qilish yo'li bilan talabalarda til o'rganish imkoniyatlarini kengaytirish, produktiv ko'nikmalarni shakllantirishda interfaol metodlardan turli kombinatsiyalarda foydalanish maqsadga muvofiq bo'ladi deb o'ylaymiz. Uslubiyotchi olimlarimizdan J.Jalolov ta'kidlaganlaridek, talabalar matn mazmunini obrazga kirib ifodalash orqali yoki matnda aks etgan voqelikni, unda ishtirok etayotgan personajlar fikrlari bayoni orqali tushunishlari yanada osonroq amalga oshadi hamda o'z fikr-mulohazalarini suhbat mavzusiga qo'shimcha tariqasida bayon etishi, talabalarda lug'at boyligini ortishiga, ingliz tilida to'g'ri fikrlashlariga yordam beradi [4;152-b.].

Ushbu maqola orqali ingliz tilini interfaol-axborot muhitida o'qitish natijasida talabalar texnik sohada ingliz tilidagi bilimlarini amaliyotda qo'llash ko'nikmasiga ega bo'lishadi. Til o'rganishda ko'zlangan maqsadga erishish uchun ushbu ko'nikmalar har birining o'rni katta. Shunday ekan, ularni o'zlashtirish va rivojlantirish bugungi kunning zaruriy vazifalaridan biri bo'lib qoladi. Tinglab tushunish va o'qish passiv (qabul qiluvchi) ko'nikmalar hisoblanadi, chunki ular yordamida til materiali ijod qilinmaydi, aksincha, ular o'zgalardan tomonidan ijod qilingan materialni qabul qilib olishga yordam beradi. Gapirish bilan yozish esa aktiv (ijod qiluvchi) ko'nikmalar hisoblanadi, chunki bunda o'quvchilar o'z fikrlarini og'zaki yoki yozma gaplar shaklida til materiali yordamida ifodalaydilar. Shunday qilib, aktiv va passiv ko'nikmalar, bir paytning o'zida, namoyon bo'lmaydi. Gapirishdan oldin tinglash, yozishdan oldin o'qish talab qilinadi (yoki aksincha). Tinglab tushunish (listening) – bu o'rganuvchi tomonidan eshitish ko'nikmasining yaxshi o'zlashtirilishi hisoblanadi. Tinglab tushunish ko'nikmasi orqali o'quvchilar o'zlarining eng yaxshi taraflarini shakllantiradi. Tinglab tushunish eshitish qobiliyatini yuksaltiradi. Ingliz tili darslarida quyidagi usullar orqali eshitish ko'nikmasini yaxshilash mumkin [5;103–104-b.]:

1. Guruh o'yinlari (Mock).
2. Audio o'yinlar (Li-li).
3. Video o'yinlar (Cinema class).
4. O'z-o'ziga gapirish (I and you).

Natija. Tinglab tushunishni o'zlashtirish til o'rganuvchilarning real hayotiy vaziyatlarda mulohazaga kirishib o'rganishi darajasiga ko'tarildi. Bugungi axborot vositalari yuksak taraqqiy etgan davrda bizning Vatanimizda ham ingliz tilida tinglab tushunish ko'nikmalarini shakllantirish va mahoratlarini rivojlantirishda autentik materiallardan keng foydalanish maqsadga muvofiq bo'lar edi. Tinglab tushunishni o'rganishga qaratilgan topshiriqlarning afzalliklari quyidagilardan iborat:

- muvaffaqiyatli tinglab tushunish til (vaziyat)ni to'la tushunishni ta'minlaydi;
- ravon va bexato gapirishga xizmat qiladi;
- o'quvchilarning nutq vaziyatiga to'g'ri baxo berishga yordam beradi;
- o'quvchilarning suhbatdoshi bildirayotgan fikrlariga munosib javob berish ko'nikmalarini shakllantiradi;
- mazmuni to'la anglab yetishga yordam beradi;
- yangi materialda berilayotgan yangi tushuncha va mazmuni o'zlashtirishda foydali;
- mavjud bilim va ko'nikmalarni mustahkamlashga yordam beradi;
- suhbatdoshining ishonch va hurmatiga erishishga yordam beradi [6;553-b.].

Til va nutq hodisalari umumiylik-xususiylik, mohiyat-hodisa, invariant variantlilik tushunchalari bilan uzviy bog'lanadi. Umumiylik va xususiylik dialektikasi to'g'risida gapirganda, Gegelning bir iborasini eslash o'rinlidir. Biz gilos, olma, o'rikni yeymiz, hech qachon mevani yeya olmaymiz. Yoki V.M.Solnsev ta'kidlaganidek, yilqi ichidagi qaysi otni boshqa otga nisbatan invariant deb hisoblash mumkin. Tabiiyki, hech qaysisini, faqat ularning bittasini «namuna» deb e'tirof etish mumkin.

Xulosa qilib aytadigan bo'lsak, gapirish (speaking) – ushbu ko'nikma bevosita mulohazaga orqali shakllanuvchi ko'nikma bo'lib, bu ko'nikma suhbat qurish orqali amalga oshadi. Asosan, bu ko'nikma grammatikani tushungan holda amalga oshiriladi. So'zlovchilar audiolarni qo'yib, tinglashni kuchaytirishlari mumkin. Bu usul orqali ularning lug'at tizimi rivojlanadi. Bu voqealarning ko'pchiligi real hayotiy vaziyatlaridir. Ular shulardan foydalanadilar. Zamonaviy o'qituvchilar til muammosini hal qilishi uchun, o'quvchilarning nutqiy malakalarini oshirishi uchun quyidagi o'yin va yo'llarni qo'llaydilar: Xulosa o'rnida aytishimiz mumkin, ingliz tili o'rganuvchisi mana shu yuqoridagi to'rtta ko'nikmani o'zlashtirishiga ko'zlangan maqsadga erisha oladi, o'zi uchun ham foydali saboqni olgan bo'ladi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

- (1). Xotamov J.S. “Ingliz tilini o'qitishda innovatsion texnologiyalar”. Uchinchi renessans: ilm-fan va ta'lim taraqqiyoti istiqbollari. Dekabr 2021, 320-bet.
- (2). Xoliyorov B.H. “Qishloq xo'jaligiga ixtisoslashgan yo'nalishlarda ingliz tilini o'qitishda leksik kompetensiyasini rivojlantirish”. Pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD) ilmiy darajasini olish uchun yozilgan dissertatsiyasi, Samarqand, 2021, 21–22-betlar.
- (3). Рашидова Ф.М. Совершенствование концептуально-методических основ внедрения в систему непрерывного образования Узбекистана (на примере английского языка). Дисс. док.пед.наук, Т., 2017, с. 309.
- (4). J.Jalolov. Chet til o'qitish metodikasi. Toshkent, “O'qituvchi”, 2012, 152-bet.
- (5). Greenalls and M.Swan. 1986. Effective Reading. Cambridge. Cambridge University Press, p. 103–104.
- (6). Begimova G.J. “Leksik sath birliklari tavsifi”. “NamDU Ilmiy axborotnomasi”, 2024, 5-son, 553-bet.

Bagimova Gulshoda Jahon qizi	Ingliz tilini o'qitishda mexatronika yo'nalishi talabalarining produktiv ko'nikmalarini interfaol-axborot muhitida takomillashtirish shartlari	99
Kunduz Karimova	Boshlang'ich sinflarda o'rganiladigan nostandart masalalarning ta'limiy, tarbiyaviy va axloqiy ahamiyati	102
Esanova Sarvinoz Uktamovna, Tangirova Ruhshona	Xalq hunarmandchiligiga oid kompetensiyalarni rivojlantirishning pedagogik imkoniyatlari	105
Xudayberganova Nargisa Qurbonbayevna	Bo'lg'usi o'qituvchining innovatsion faoliyatini tashkil qilishning usul va vositalari	107
Kutliyeva Feruzaxon Yusupovna	Boshlang'ich sinf o'qituvchilarining o'z-o'zini rivojlantirish qobiliyatini shakllantirish va takomillashtirishning ilmiy-pedagogik asoslari	110
Rahimova Indira Quadrat qizi	Ilmiy tadqiqotlarda kuzatiladigan plagiat pedagogik muammo sifatida	113
Saydazimov Kamol Tulkunovich	Yoshlar dunyoqarashida baho va normalarning empirik tahlili	116
Umarova Zebiniso Nizom qizi	Chet tili o'qitish jarayonida madaniyatning o'rni hamda uni amalda qo'llash yo'llari	119
Doschanova Mohinur Maxsudovna	Boshlang'ich ta'lim o'qituvchilarining kreativligini rivojlantirishda mediasavodxonlikdan foydalanish metodikasi	122
Avazov Sherimmat, Yadgarova Sadokat Kenjabayevna	Tabiiy fanlarni o'qitishda maktab o'quvchilarining ekologik ko'nikmasini shakllantirish bosqichlari	126
Umarxo'jayeva Xilola Sirojiddinovna	Axborot-kommunikatsiya texnologiyalari (AKT) ta'lim sohasi talabalarining tinglab tushunish ko'nikmalarini takomillashtirishdagi qiyinchiliklar	129
Urazimbetova Zuxra Uzakbaevna	The Use of Authentic Materials is an Effective Method for Developing Writing Proficiency	132
Rahmonova Sayyora Yusupovna, Sabirova Charoskhon Atamamatovna	Development of Logical Thinking Ability of Elementary School Students Through Geometrical Problems	136
Arzieva Bibi-Sanem Aynazarovna	Problems and Possibilities of Integration of Intercultural Competence in Teaching English	139
Farkhodova Dilnoza	The Role of Professional Competence in Philological Higher Education Institutions	142
Najmiddinova Gulnora Najmiddin qizi	Introduction of Artificial Intelligence (AI) in Secondary Education School Systems	144
Iskanova Nasiba Parmonovna	Teaching Translation Techniques, Strategies in a University Setting: Problems and Solutions	148
Rasulova Dilnoza Boixonovna	The Importance of European Competences in Teaching English Language to School Children	154
ILMIY AXBOROT		
Ashirova Anorgul Ismoilovna	"INFODARS" uslubiy saytini yaratish	158
Usarov Begzod O'ralovich	Tanlanmada sofizm	161
Mamataliyeva Navbahor Xujamberdiyevna	Sodda gap shaklidagi tez aytishlarning sintaktik xususiyatlari	165
Djumayeva Sofiya Kodirovna	O'rxun-Enasoy yozma yodgorliklarida raqamlar bilan bog'liq qarashlar	168
Quvvatov Rahmatullo Hikmatullayevich	Fanga oid aforizmlarning chog'ishtirma tadqiqi	170
Haydarova Dilafruz Inoyatullaevna	O'zbek tilidagi diniy matnlarda kechirim nutqiy aktining ifodalanishi	173
Qurbanov Muxtarbay Dauletbaevich	Qoraqalpog'iston etnooykonimlari tahlili	175
Atabayeva Nilufar Atamuratovna	Teoder Drayzerning "Jenni Gerxardt" romanidagi frazeologizmlar tarjimasiga doir	178
Abdusattarova Shaxlo Toshtemirovna	Emotsiyalarning o'ziga xosligi, konseptuallashtirish jarayonlari	181
Abdullayeva Muxtasar Abdulla qizi	O'zbek badiiy asarlarida idiomatik birliklarning qo'llanilishi va ularning ingliz tiliga tarjimasi	184
Komilova Gavharoy	Til ta'limi qadriyat sifatida	187